

Στην εκκλησιαστική γλώσσα, ο όρος ιεροί Κανόνες αναφέρεται σε όλες εκείνες τις διατάξεις, που θεσπίσθηκαν ή υιοθετήθηκαν από την Εκκλησία και αφορούν στην ορθή διοργάνωση, διατήρηση, διάδοση και δραστηριότητα της Εκκλησίας συνολικά και στην ορθή και αυθεντική κατά Χριστόν ζωή των πιστών-μελών της Εκκλησίας διά μέσου αυτής.

Κατά τον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο, η Εκκλησία ταυτίζεται με τους ιερούς Κανόνες: « Εκκλησίαν δε λέγω... ου τοίχους εκκλησίας, αλλά νόμους Εκκλησίας... Εκκλησία γαρ ου τοίχος και όροφος, αλλά πίστις και βίος »(Ρ G 52, 395 εξ.), ενώ ο Ρώσος θεολόγος Βλαντιμίρ Λόσκυ τονίζει ότι «οι κανόνες, οι οποίοι ρυθμίζουν την ζωήν της Εκκλησίας «εν τη γήϊνη αυτής όψει» είναι αχώριστοι των Χριστιανικών δογμάτων. Δεν είναι νομικοί κανονισμοί κυρίως ειπείν, αλλ' εφαρμογαί των δογμάτων της Εκκλησίας».

Η Εκκλησία, όμως, είναι θεανθρώπινος και ως εκ τούτου φιλόανθρωπος Οργανισμός και γι' αυτό γνωρίζει και αναγνωρίζει «δύω είδη κυβερνήσεως και το μεν πρώτον είδος, ονομάζεται Ακρίβεια, το δε άλλο, ονομάζεται Οικονομία, και συγκατάβασις» κατά την έκφραση του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτη..

Όπως αναφέρει ο 88ος κανόνας της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου: «διδασκόμαστε ότι το Σάββατο έγινε για τον άνθρωπο επομένως πρέπει να θεωρείται, προτιμότερη απ' όλα η σωτηρία και η ακεραιότητα του ανθρώπου».

Αυτό σημαίνει ότι, σε περιπτώσεις που η αυστηρή τήρηση ενός κανόνα, σε μία δεδομένη περίπτωση, εμποδίζει την επίτευξη του σπουδαίου σκοπού της σωτηρίας, τότε είναι δυνατόν, να εξετάσει η Εκκλησία μήπως η προσωρινή αναστολή του εν λόγω κανόνα συμβάλλει στην επιτυχία του επιδιωκόμενου σκοπού. Εάν αυτό όντως συμβαίνει, τότε η εφαρμογή του μέτρου της εκκλησιαστικής Οικονομίας αποτελεί τον ορθό δρόμο, μέσω του οποίου θα οδηγηθεί ο άνθρωπος στην σωτηρία, υπό την προϋπόθεση, βέβαια, ότι κάθε πρόσκαιρη ή μή, παρέκκλιση, θα πρέπει να μην οδηγεί εκτός των δογματικών ορίων της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Ένα άλλο σημείο, το οποίο άπτεται της ορθής τήρησης και εφαρμογής των ιερών Κανόνων είναι η επιλεκτική, «α λα κάρτ», επίκλησή τους.

«Η επίκληση των ιερών Κανόνων δεν μπορεί να είναι επιλεκτική και αποσπασματική... Η όλη εκκλησιαστική ζωή πρέπει να ρυθμίζεται, βάσει του γράμματος και ιδιαιτέρως του «πνεύματος» των ιερών Κανόνων», υπογραμμίζει σε σχετικό άρθρο του ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ιερόθεος.

Πρόσφατα, η δημόσια δήλωση διακεκριμένου Ιεράρχη της Εκκλησίας της Ελλάδος ότι παραιτείται, χωρίς να συντρέχουν προς τούτο λόγοι υγείας ή ηλικίας, έγινε

αφορμή να εγερθεί θέμα και να προκληθούν συζητήσεις για θέσπιση ορίου ηλικίας Επισκόπων, το οποίο προσκρούει στον 23ο Κανόνα της Συνόδου της Αντιόχειας, που ορίζει: «Επίσκοπον μη εξείναι αντ' αυτού καθιστάν έτερον εαυτού διάδοχον, καν προς τη τελευτή του βίου τυγχάνη», και τον 16ο Κανόνα της Πρωτοδευτέρας Συνόδου, που απαγορεύει με κάθε τρόπο «το καταστήναι επίσκοπον εν τη εκκλησία, ης έτι ο προεστώς ζη...»

Η αντικανονικότητα αυτή εξηγείται «ως εκ του δεσμού που συνδέει τον Επίσκοπο με τη συγκεκριμένη Επισκοπή, η διαποίμανση της οποίας, με την επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος, του έλαχε και με την οποία, ως “νύμφης του Χριστού”, οιονεί νυμφεύεται» (Ι. Μ. Κονιδάρης, Η διαπάλη, 1994, σ. 90).

Είναι τυχαίο, άραγε, ότι όριο ηλικίας σε Επισκόπους τέθηκε πάντα σε ακατάστατες πολιτικές περιόδους;

Για πρώτη φορά επιβλήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 1923, όταν το στρατιωτικό κίνημα, που επικράτησε τον Σεπτέμβριο 1923 μετά τη μικρασιατική καταστροφή, αποφάσισε ότι οι Μητροπολίτες της αυτοκέφαλής Εκκλησίας της Ελλάδος αποχωρούν «της υπηρεσίας» μόλις συμπληρώσουν το 65ο έτος της ηλικίας τους.

Μια δεύτερη προσπάθεια έγινε επί κυβερνήσεως των λεγόμενων «αποστατών», η οποία με το Ν.Δ. 4589/1966 (Ε.τ.Κ. Α' 239), καθιέρωσε όριο ηλικίας για τους Μητροπολίτες και τους Βοηθούς Επισκόπους το 80ό έτος, με τη συμπλήρωση του οποίου αποχωρούν αυτοδικαίως «εκ της υπηρεσίας αυτών» και απομακρύνθηκαν του Μητροπολιτικού των θρόνου, ως έχοντες ήδη καταληφθεί υπό του ορίου ηλικίας έξι Μητροπολίτες, οι Αλεξανδρουπόλεως Ιωακείμ [Καβύρης], Δρυϊνουπόλεως και Κονίτσης Χριστοφόρος [Χατζής], Κερκύρας και Παξών Μεθόδιος [Κοντοστάνος], Σιδηροκάστρου Βασίλειος [Μαγκριώτης], Φλωρίνης Βασίλειος [Παπαδόπουλος] και Εδέσσης και Πέλλης Διονύσιος [Παπανικολόπουλος], παρά τη δικαιολογημένα σθεναρή αντίδραση της τότε Ιεράς Συνόδου, γιατί ποιος θα μπορούσε να αποδεχθεί το υψηλό Υπουργήμα και διακονία της Αρχιερωσύνης ως «υπηρεσία», ανάλογη με αυτήν που ασκεί ένας δημόσιος Υπάλληλος;

Η απόφαση αυτή της δημοκρατικής Πολιτείας διευκόλυνε, στη συνέχεια, σημαντικά την αναγκαστική απομάκρυνση από το καθεστώς της 21ης Απριλίου 1967 του τότε Αρχιεπισκόπου Αθηνών Χρυσόστομου του Β' (Χατζησταύρου),} καθώς η ισχύς του άρθρ. 4 § 1 Ν.Δ. 4589/66 επεκτάθηκε απλά και επί του Αρχιεπισκόπου Αθηνών!

Το καθεστώς, μάλιστα, της 21ης Απριλίου 1967 ανακαθόρισε το όριο ηλικίας αποχωρήσεως του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και των λοιπών Αρχιερέων από τους θρόνους τους και με το Ν.Δ. 126/1969 (άρθρ. 29 παρ. 2) ορίστηκε για πρώτη φορά σε Καταστατικό Χάρτη ότι ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος και οι λοιποί Αρχιερείς αποχωρούν αυτοδικαίως στο 72ο έτος της ηλικίας τους.

Το όριο ηλικίας, συνεπώς, στερείται εκκλησιολογικού, κανονικού και ηθικού υποβάθρου.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, στο λόγο του «Εις τον μακάριον Αβραάμ (PG 50, 737 κ.ε.), λέγει ότι υπάρχει «πολιά σφριγώσα και γήρας ακμάζον• κεχάλαστο ο τόνος της σαρκός, νενεύρωτο ο τόνος της πίστεως»(λευκή κεφαλή γεμάτη σφρίγος και γήρας ακμαίο• έχουν εξαντληθεί οι σωματικές δυνάμεις, αλλά είναι γεμάτη νεύρο η δύναμη της πίστεως).

Επικαλείται γι' αυτό το παράδειγμα του πατριάρχου Αβραάμ, ο οποίος, ενώ στην νεότητά του δεν είχε πνευματικές επιτυχίες, στα γηρατειά του κατόρθωσε πολλά. Και επιλέγει:

«Τοιαύτα γαρ της Εκκλησίας τα κατορθώματα, ότι η ατονία του σώματος ουδέν λυμάνεται την προθυμίαν της πίστεως. Κόσμος γαρ Εκκλησίας πολιά κατεσταλμένη, και πίστις επτερωμένη και εν τούτω χαίρει η Εκκλησία μάλλον. Επί μεν γαρ των έξω πραγμάτων ο γέρον άχρηστος... Αλλ' ου τα της Εκκλησίας τοιαύτα, αλλ' όταν γηράσωσιν οι εν αρετή διάγοντες, τότε μάλλον χρήσιμοι καθίστανται• ου γαρ σαρκών ευτονία, αλλά πίστεως επίτασις ζητείται»!

(Τέτοια είναι, πράγματι, τα κατορθώματα της Εκκλησίας, ότι, δηλαδή, η αδυναμία του σώματος καθόλου δεν παραβλάπτει την προθυμία της πίστεως. Διότι αποτελεί στολίδι για την Εκκλησία το καταβεβλημένο γήρας και η αναπτειωμένη πίστη, και γι' αυτό το πράγμα η Εκκλησία χαίρει περισσότερο. Γιατί, ο γέρον είναι άχρηστος για τις εκτός σπιτιού εργασίες.... Στην Εκκλησία, όμως, τα πράγματα δεν συμβαίνουν έτσι, αλλά όταν γεράσουν οι ενάρετοι άνθρωποι, τότε γίνονται περισσότερο χρήσιμοι• γιατί δεν απαιτείται ισχύς σώματος, αλλά δύναμη πίστεως).

. Για παράδειγμα:

Σύμφωνα με τον Άγιο Ιερώνυμο, ο Απόστολος Ιωάννης όταν έφθασε σε βαθύ γήρας επειδή πιά δεν μπορούσε να διδάξει, φερόμενος με φορείο στην Εκκλησία επαναλάμβανε διαρκώς στους πιστούς «τεκνία αγαπάτε αλλήλους».

Και, όμως! Υπήρξε μεγαλύτερο, ευγλωττότερο, συνοπτικότερο κήρυγμα απ' αυτό;

Από την άλλη, ο απομακρυνθείς το 1966 Μητροπολίτης Εδέσσης Διονύσιος ήταν ένας δραστήριος Ιεράρχης. Αν και υπέργηρος την εποχή εκείνη, εργαζόταν άοκνα υπέρ της Εκκλησίας και του λαού. Ενδιαφερόταν πολύ για το ποίμνιό του, σε σημείο ώστε, όταν ήταν Συνοδικός Μητροπολίτης, να επιστρέφει κάθε Κυριακή στην Έδεσσα για να λειτουργεί, και να επανέρχεται πάλι στην Αθήνα με τα δύσκολα μέσα της εποχής εκείνης. Περιοόδευε συνεχώς τα χωριά έχοντας ακμαίες τις σωματικές του δυνάμεις....

Μία δε σύγχρονη εμβληματική μορφή της Οικουμενικής Ορθοδοξίας, ο μακαριστός Πατριάρχης Σερβίας Παύλος, παρά το προβεβηκό της ηλικίας του, στάθηκε όρθιος στο πλευρό του δοκιμαζόμενου λαού του, επισκέφθηκε στα 91 έτη του την Αυστραλία, η δε Ιερά Σύνοδος της Σερβικής Εκκλησίας αρνήθηκε να δεχθεί την παραίτησή του από τα καθήκοντά του, καθώς ο ίδιος νοσηλευόταν επί μακρόν σε Στρατιωτικό Νοσοκομείο του Βελιγραδίου, αναγνωρίζοντάς τον ως ισόβιο

Πατριάρχη Σερβίας.

Πολλοί μιλούν και ανησυχούν σήμερα για εκκοσμίκευση της Εκκλησίας και για απομάκρυνσή Της από την πνευματική της αποστολή. Φρονούμε ότι τέτοιες σκέψεις, περί πλήρους «υπαλληλοποιήσεως» των Επισκόπων εγκυμονούν τον κίνδυνο της πλήρους εκκοσμίκευσης και αποπνευματικοποίησης του μόνου θεσμού, που μπορεί και πρέπει να ξαναδώσει την ελπίδα και τη αισιοδοξία στον, υλικά και πνευματικά, πενόμενο Λαό μας.

Σε εποχή διαλύσεως του κοινωνικού ιστού, ανατροπής των αξιών και ρήξης των διαπροσωπικών σχέσεων, θα πρέπει, τιμώντας και σεβόμενοι Ιεράρχες, που πρόσφεραν κάθε ικμάδα της ζωής τους στην διακονία του Λαού του Θεού και λευκάνθηκαν επί των επάλξεων της πίστεως και των παραδόσεων του Γένους μας, κοιτάζοντάς τους στα μάτια, να δείξουμε και να αποδείξουμε ότι η δύναμη της Εκκλησίας και εν ασθενεία τελειούται!

† Ο ΣΥΡΟΥ ΔΩΡΟΘΕΟΣ Β΄